Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
JULIANE KOKOTT
prezentate la 2 iunie 2016 [1]

Cauza C-185/15

Marjan Kostanjevec
împotriva
F&S Leasing, GmbH[cerere de decizie preliminară

formulată de Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Curtea Supremă a Republicii Slovenia)]

„Cooperare judiciară în materie civilă — Regulamentul (CE) nr. 44/2001 — Domeniul de aplicare în timp — Cerere reconvențională având ca obiect o pretenție întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză — Materie contractuală — Locul de executare a obligației”

I – **Introducere**

1. Curtea este confruntată în prezenta cauză cu o situație inedită, atât din punct de vedere procesual, cât și din punctul de vedere al faptelor, în privința căreia instanța de trimitere adresează o serie de întrebări preliminare referitoare la Regulamentul (CE) nr. 44/2001 [2].

2. Întrebările preliminare se referă, pe de o parte, la aspectul dacă o acțiune prin care un consumator, care a fost obligat inițial să efectueze o plată, solicită părții adverse, după anularea titlului de plată, restituirea plății în temeiul îmbogățirii fără justă cauză poate fi considerată o cerere reconvențională în sensul regulamentului menționat. Pe de altă parte, întrebările preliminare privesc în speță interpretarea competenței în materia consumatorilor și a competenței în materia contractelor conform Regulamentului (CE) nr. 44/2001.

3. Înainte de a răspunde la întrebările preliminare propriu-zise, Curtea va trebui să stabilească dacă Regulamentul (CE) nr. 44/2001 este aplicabil în speță, având în vedere că cererea de plată împotriva consumatorului a fost introdusă înainte de aderarea Republicii Slovenia la Uniunea Europeană, la 1 mai 2004.

1 — Limba originală: germana.

2 — Regulamentul Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).

II – **Cadrul juridic**

A – *Dreptul Uniunii*

1. Regulamentul nr. 44/2001

4. Considerentul (11) al Regulamentului nr. 44/2001 are următorul cuprins:

„Normele de competență trebuie să prezinte un mare grad de previzibilitate și să se întemeieze pe principiul conform căruia competența este determinată, în general, de domiciliul pârâtului […].”

5. Articolul 5 din Regulamentul nr. 44/2001 prevede:

„O persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru:

1. (a) în materie contractuală, în fața instanțelor de la locul în care obligația care formează obiectul cererii a fost sau urmează a fi executată;

   (b) în sensul aplicării prezentei dispoziții și în absența vreunei convenții contrare, locul de executare a obligației în cauză este:

   — în cazul vânzării de mărfuri, locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie livrate mărfurile;

   — în cazul prestării de servicii, locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie prestate serviciile.

   (c) în cazul în care nu se aplică litera (b), se aplică litera (a); […]”

6. Articolul 6 din Regulamentul nr. 44/2001 prevede:

„O persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru mai poate fi acționată în justiție: […]

3. în cazul unei cereri reconvenționale rezultate în urma aceluiași contract sau fapt pe care s-a bazat cererea principală, în fața instanței sesizate prin cererea principală; […]”

7. Articolul 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 prevede:

„În ceea ce privește un contract încheiat de o persoană, consumatorul, într-un scop care se poate considera că se situează în afara domeniului său profesional, competența se determină în conformitate cu dispozițiile din prezenta secțiune […], în cazul în care:

(a) contractul are ca obiect vânzarea de bunuri mobile corporale în rate egale, fixe și eșalonate;

(b) contractul are ca obiect un împrumut rambursabil în rate egale, fixe și eșalonate, sau orice altă formă de credit încheiat în scopul finanțării vânzării de bunuri mobile corporale;

(c) în toate celelalte cazuri, contractul a fost încheiat cu o persoană care desfășoară activități comerciale sau profesionale în statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul sau, prin orice mijloace, își direcționează activitățile spre acel stat membru sau spre mai multe state, inclusiv statul membru respectiv, iar contractul intră în sfera de acțiune a acestor activități.”

8. Potrivit articolului 16 din Regulamentul nr. 44/2001, dispozițiile referitoare la competența în materia consumatorilor „nu aduc atingere dreptului de a introduce o cerere reconvențională la instanța sesizată cu cererea inițială, în conformitate cu prezenta secțiune”.

9. Articolul 28 din Regulamentul nr. 44/2001 prevede:

„[…] În cazul în care acțiuni conexe sunt pendinte înaintea unor instanțe din state membre diferite, instanța sesizată ulterior poate suspenda judecata.

[…]

(3) În înțelesul prezentului articol, sunt considerate conexe acele acțiuni care sunt atât de strâns legate între ele încât este oportună instrumentarea și judecarea lor în același timp pentru a se evita riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor.”

10. Dispoziția tranzitorie de la articolul 66 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 prevede:

„Dispozițiile prezentului regulament se aplică numai acțiunilor judiciare intentate și actelor autentice întocmite după intrarea în vigoare a acestuia.”

2. Regulamentul (CE) nr. 864/2007 („Roma II”)

11. Considerentul (7) al Regulamentului nr. 864/2007 [3] precizează:

„Domeniul de aplicare material și dispozițiile prezentului regulament ar trebui să fie conforme cu Regulamentul (CE) nr. 44/2001 […] și instrumentele privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale.”

12. Articolul 10 alineatul (1) din Regulamentul nr. 864/2007 prevede:

„Dacă o obligație necontractuală care decurge din îmbogățirea fără justă cauză, inclusiv plata nedatorată, se referă la un raport existent între părți, precum cel rezultat dintr-un contract sau dintr-o faptă ilicită, raport strâns legat de respectiva îmbogățire fără justă cauză, acesta este reglementat de legea care reglementează raportul vizat.”

3. Regulamentul (CE) nr. 593/2008 (Roma I)

13. În considerentul (7) al Regulamentului nr. 593/2008 [4] se arată:

„Domeniul de aplicare material și dispozițiile prezentului regulament ar trebui să fie concordante cu Regulamentul (CE) nr. 44/2001 […] și cu Regulamentul [«Roma II»] […].”

14. Articolul 12 alineatul (1) din Regulamentul nr. 593/2008 prevede:

„Legea aplicabilă contractului în temeiul prezentului regulament reglementează în special:

[…]

(e) efectele nulității contractului.”

3 — Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale („Roma II”) (JO 2007, L 199, p. 40).

4 — Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) (JO 2008, L 177, p. 6).

B – *Dreptul național*

15. Potrivit dreptului obligațiilor sloven, persoana care s-a îmbogățit fără justă cauză în dauna altora este obligată să restituie ceea ce a primit, dacă este posibil, sau să plătească contravaloarea avantajului obținut. Obligația de restituire sau de plată a contravalorii întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză există și atunci când o persoană dobândește un avantaj în temeiul unei condiții care ulterior nu mai este îndeplinită.

III – **Procedura principală și întrebările preliminare**

16. Părțile din procedura principală au încheiat la 14 ianuarie 1994 un contract de leasing financiar în temeiul căruia finanțatorul invocă un drept la plată. Acesta a invocat pentru prima dată dreptul menționat în anul 1995, în cadrul unui proces împotriva utilizatorului, iar în anul 2004 a obținut un titlu care, după respingerea apelului utilizatorului, a rămas definitiv și executoriu. În anul 2006, părțile au convenit să execute acest titlu prin plata a 18 678,45 euro.

17. Cu toate acestea, utilizatorul a contestat hotărârea prin care a fost obligat la plată prin formularea unei alte căi de atac [5] aflate la dispoziția sa. Ca urmare a acestei căi de atac, la 9 iulie 2008, Vrhovno sodišče Republike Slovenije [Curtea Supremă a Republicii Slovenia] a anulat hotărârile prin care a fost admisă cererea de plată formulată de finanțator și a trimis cauza spre rejudecare la instanța de fond. În această etapă a procedurii, utilizatorul a depus o cerere reconvențională prin care a solicitat obligarea finanțatorului să îi restituie suma de 18 678,45 euro plus dobânzi, în temeiul îmbogățirii fără justă cauză, pentru motivul că hotărârea pronunțată în anul 2004, prin care s-a admis cererea finanțatorului, fusese anulată.

18. Ca urmare a trimiterii spre rejudecare, cererea de plată a finanțatorului a fost respinsă prin hotărâre definitivă. Utilizatorul, în schimb, a obținut câștig de cauză în prima și în a doua instanță. Finanțatorul, care a căzut în pretenții, s-a adresat instanței de trimitere și a contestat competența internațională a instanțelor slovene de a soluționa cererea utilizatorului.

19. În acest context, instanța de trimitere a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Noțiunea de cerere reconvențională în sensul articolului 6 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretată în sensul că aceasta cuprinde și cererea formulată ca cerere reconvențională în sensul dreptului național după ce, în cadrul procedurii de recurs [6], a fost anulată o hotărâre rămasă definitivă și devenită executorie într-o procedură cu privire la cererea principală formulată de intimată [7], iar această cauză a fost trimisă spre rejudecare la instanța de fond, iar recurentul [8], prin cererea reconvențională întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză, solicită restituirea sumei pe care a fost obligat să o plătească în temeiul hotărârii anulate, pronunțată în cadrul procedurii privind cererea principală a intimatei?

2) Noțiunea «materia contractelor încheiate de consumatori» prevăzută la articolul 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretată în sensul că aceasta cuprinde și situația în care consumatorul formulează o cerere prin care invocă o pretenție întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză ca cerere reconvențională în sensul dreptului național, legată de cererea principală, dar care privește o cauză referitoare la un contract încheiat de un consumator în conformitate cu

5 — La punctul 3 din cererea de decizie preliminară, această cale de atac prevăzută de dreptul sloven este denumită „recurs”; cu toate acestea, potrivit terminologiei germane, este vorba mai degrabă despre o cerere de revizuire a unei cauze soluționate printr-o hotărâre care a dobândit autoritate de lucru judecat.

6 — Cu privire la termenul „recurs”, a se vedea nota de subsol 5.

7 — Aici este vorba despre finanțator și pârâtul din cererea reconvențională.

8 — Aici este vorba despre utilizator și reclamantul din cererea reconvențională.

prevederea citată din Regulamentul nr. 44/2001, și prin care consumatorul-reclamant solicită restituirea sumei pe care a fost obligat să o plătească în temeiul unei hotărâri anulate (ulterior), pronunțată în cadrul unei proceduri privind cererea principală a intimatei, și, prin urmare, restituirea sumei rezultate dintr-o cauză în materia contractelor încheiate de consumatori?

3) În cazul în care în speța descrisă mai sus nu este posibilă întemeierea competenței nici pe normele privind competența cu privire la cererea reconvențională, nici pe normele privind competența în materia contractelor încheiate de consumatori:

   a) noțiunea «materie contractuală» prevăzută la articolul 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretată în sensul că aceasta cuprinde și cererea prin care recurentul invocă o pretenție întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză, dar care este depusă ca cerere reconvențională în sensul dreptului național, legată de cererea principală a intimatei, care privește raportul contractual dintre părți, atunci când cererea întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză are ca obiect restituirea sumei pe care recurentul a fost obligat să o plătească printr-o hotărâre (ulterior) anulată, pronunțată în cadrul unei proceduri privind cererea principală a intimatei, și, prin urmare, restituirea sumei rezultate dintr-o acțiune în materie contractuală?

   În situația în care este posibil să se răspundă afirmativ la întrebarea anterioară:

   b) În speța descrisă mai sus, competența determinată de locul executării în sensul articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie examinată în lumina normelor care reglementează executarea obligațiilor rezultate dintr-o cerere întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză?”

IV – **Apreciere juridică**

20. Instanța de trimitere solicită în primul rând să se stabilească care este instanța competentă pentru cererea reconvențională a utilizatorului având ca obiect restituirea sumei plătite, iar, prin cea de a doua întrebare, care este instanța competentă în materia contractelor încheiate de consumatori. Cea de a treia întrebare este adresată doar pentru cazul unui răspuns negativ la primele două întrebări, iar a doua parte a întrebării respective doar pentru cazul unui răspuns afirmativ la prima parte a celei de a treia întrebări.

21. Toate întrebările preliminare privesc interpretarea Regulamentului nr. 44/2001. Cu toate acestea, având în vedere derularea procedurii, astfel cum este descrisă de instanța de trimitere, nu este evident dacă Curtea trebuie să răspundă la aceste întrebări. Astfel, având în vedere domeniul de aplicare în timp al regulamentului menționat, trebuie să se stabilească dacă acesta poate fi pertinent în acțiunea principală.

22. Regulamentul nr. 44/2001 a intrat în vigoare pe teritoriul sloven odată cu aderarea Sloveniei la Uniune, la 1 mai 2004[9]. Acțiunea împotriva utilizatorului care a formulat cererea reconvențională datează însă din anul 1995, adică înainte de aderarea Republicii Slovenia la Uniunea Europeană.

9 — Cu privire la domeniul de aplicare în timp al Regulamentului nr. 44/2001, a se vedea Hotărârea din 21 iunie 2012, Wolf Naturprodukte (C-514/10, EU:C:2012:367, punctul 19), precum și Concluziile avocatului general Cruz Villalón prezentate în aceeași cauză (C-514/10, EU:C:2012:54, punctul 25).

23. Prin urmare, înainte de a examina întrebările preliminare, este necesar să se clarifice mai întâi problema aplicării în speță a Regulamentului nr. 44/2001. Dacă acesta nu ar fi aplicabil, ar fi inutil să se răspundă la întrebările preliminare, deoarece ele nu ar avea nicio legătură cu litigiul aflat pe rolul instanței de trimitere și ar fi de natură ipotetică [10].

A – *Cu privire la domeniul de aplicare în timp al Regulamentului nr. 44/2001*

24. Potrivit articolului 66 din Regulamentul nr. 44/2001, acesta este aplicabil doar acțiunilor judiciare intentate *după intrarea sa în vigoare*.

25. Astfel, este evident că regulamentul nu se aplică cererii de plată inițiale a finanțatorului, din anul 1995.

26. Întrebările preliminare nu se raportează însă în mod direct la această cerere de plată a finanțatorului. Ele se referă astfel la cererea reconvențională a utilizatorului, formulată în anul 2008, pe care acesta a formulat-o într-o etapă în care cauza fusese trimisă spre rejudecare la instanța de fond după ce anterior fusese soluționată prin hotărâre definitivă. În acel moment, Regulamentul nr. 44/2001 era deja aplicabil în Republica Slovenia.

27. De aceea, este important să se stabilească dacă această acțiune este o „acțiune” autonomă în sensul articolului 66 din Regulamentul nr. 44/2001 și dacă, în pofida faptului că acțiunea în ansamblul ei datează din anul 1995, ea intră în domeniul de aplicare în timp al regulamentului.

28. Comisia Europeană nu este de acord cu acest punct de vedere. În opinia sa, cauza trebuie privită drept un tot unitar și ca fiind anterioară intrării în vigoare a Regulamentului nr. 44/2001 în Slovenia. Prin urmare, ea consideră că întrebările preliminare sunt inadmisibile.

29. O abordare atât de puțin nuanțată nu este însă nici imperativă și nici evidentă.

30. Pe de o parte, acțiunea formulată împotriva utilizatorului fusese soluționată deja prin pronunțarea unei hotărâri definitive, înainte de a fi trimisă spre rejudecare, în anul 2008, la instanța de fond. Astfel, având în vedere că autoritatea de lucru judecat are drept efect închiderea procedurii, este discutabil dacă, cel puțin din perspectiva dreptului Uniunii, trebuie să ne întemeiem pe ipoteza continuității procedurii care a început în anul 1995 sau dacă, mai degrabă, ar trebui să se considere că procedura, deja întreruptă, a fost redeschisă în anul 2008, adică la o dată la care Regulamentul nr. 44/2001 era deja aplicabil în Slovenia.

31. Pe de altă parte, articolul 66 din Regulamentul nr. 44/2001, spre deosebire de articolul 30 punctul 1 [11], nu condiționează aplicarea regulamentului de depunerea (primei) cereri de sesizare a instanței, ci de introducerea unei anumite acțiuni. În cazul în care se introduce o astfel de acțiune după intrarea în vigoare a regulamentului, acesta este aplicabil, potrivit articolului 66.

10 — A se vedea Hotărârea din 14 martie 2013, Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, punctul 21 și jurisprudența citată).

11 — Această dispoziție se referă la delimitarea competențelor mai multor instanțe sesizate succesiv și privește, în plus, doar secțiunea 9 din capitolul II din regulament, care nu include însă articolul 66 în discuție.

32. Din cuprinsul articolului 66 din regulament nu rezultă că ar fi avută în vedere numai *prima* acțiune introdusă în cadrul unei proceduri complexe care reunește mai multe acțiuni. Dacă printr-o „acțiune” se înțelege, în conformitate cu Hotărârea Danværn Production [12], o cale de atac autonomă, formulată prin intermediul unei cereri prin care se urmărește mai mult decât simpla respingere a argumentelor părții adverse, se poate considera că exercitarea unei acțiuni în justiție, întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză, îndreptată împotriva părții adverse intră în sfera noțiunii „acțiune” în sensul articolului 66 din Regulamentul nr. 44/2001.

33. Faptul că în anumite versiuni lingvistice termenul utilizat în cuprinsul articolului 66 din Regulamentul nr. 44/2001 nu este „acțiune”, ci „procedură” [13], nu se opune acestei concluzii. Astfel, utilizarea termenului „procedură” nu presupune, cu siguranță, nici că acțiunea și cererea reconvențională trebuie să constituie o procedură unică și continuă în sensul articolului 66. Chiar dacă ordinea juridică din anumite state membre ar impune o astfel de abordare, acest fapt nu s-ar opune interpretării autonome a articolului 66 pe care o propunem.

34. Prin urmare, cererea de decizie preliminară, ale cărei întrebări privesc toate acțiunea întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză formulată de utilizator în anul 2008, intră în domeniul de aplicare în timp al Regulamentului nr. 44/2001.

35. În consecință, întrebările preliminare nu sunt de natură ipotetică, iar Curtea va trebui să răspundă la acestea.

B – *Cu privire la prima întrebare preliminară*

36. Prin intermediul primei întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă în cazul unei acțiuni în justiție precum acțiunea principală este relevantă competența privind cererea reconvențională, prevăzută la articolul 6 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001.

37. Pe lângă o definiție generală a instituției juridice a cererii reconvenționale, trebuie să se analizeze în cele ce urmează dacă pretenția utilizatorului întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză rezultă, în sensul dispoziției menționate, „în urma aceluiași contract sau fapt pe care s-a bazat cererea principală [a finanțatorului]”.

1. Noțiunea de cerere reconvențională cuprinsă la articolul 6 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001

38. Noțiunea de cerere reconvențională, în aplicarea articolului 6 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001, trebuie interpretată în mod autonom. În Hotărârea Danværn Production, Curtea a precizat această noțiune în sensul că privește o cerere distinctă de obligare a reclamantului, prin care „se poate solicita, dacă este cazul, o sumă mai mare decât cea cerută de reclamant și care poate fi soluționată chiar și în cazul în care cererea reclamantului este respinsă” [14].

39. Astfel, cererea reconvențională trebuie să poată fi separată de acțiunea reclamantului și să vizeze o pretenție distinctă [15].

40. În speță trebuie să se pornească de la această premisă.

12 — Hotărârea din 13 iulie 1995 (C-341/93, EU:C:1995:239, punctul 18).

13 — A se vedea, de exemplu, versiunile engleză („legal proceedings”), suedeză („rättsliga förfaranden”) și slovenă („pravne postopke”). În schimb, versiunile franceză, italiană și spaniolă se raportează la expresia „action judiciaire”.

14 — Hotărârea din 13 iulie 1995, Danvaern Production (C-341/93, EU:C:1995:239, punctul 12).

15 — A se vedea Concluziile avocatului general Léger prezentate în cauza Danvaern Production (C-341/93, EU:C:1995:139, punctul 26).

41. În cazul cererii de restituire a plății efectuate, este vorba despre o cerere autonomă a utilizatorului, prin care se urmărește obligarea distinctă a finanțatorului la restituirea plății nedatorate. O asemenea cerere nu reprezintă un simplu mijloc de apărare împotriva cererii de plată a părții adverse.

2. Expresia „rezultate în urma aceluiași contract sau fapt pe care s-a bazat cererea principală”

42. În plus, potrivit articolului 6 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001, cererea reconvențională trebuie să rezulte în urma „aceluiași contract sau fapt pe care s-a bazat cererea principală”.

43. Curtea nu a examinat încă în mod exhaustiv expresia „rezultate în urma aceluiași contract sau fapt pe care s-a bazat cererea principală” [16]. Aceasta trebuie de asemenea interpretată în mod autonom, luând în considerare obiectivele Regulamentului nr. 44/2001, neimpunându-se însă o referire la jurisprudența privind articolul 28 din regulament [17].

44. Obiectivul competenței speciale în materia cererii reconvenționale este de a permite părților să își valorifice pretențiile reciproce în cadrul unei acțiuni unice și în fața aceleiași instanțe [18], în măsura în care aceste pretenții se întemeiază pe un context factual comun și „rezultă din contractul încheiat între părți sau din situația de fapt pe care se întemeiază cererea [introductivă]” [19].

45. Aceasta este situația în speță. Cererea de restituire formulată pe calea cererii reconvenționale își are originea în contractul de leasing din care a rezultat cererea de plată formulată de reclamant.

46. Desigur, cererea de restituire a plății efectuate în vederea executării unei obligații rezultate dintr-un titlu este întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză, însă poate fi considerată ca fiind derivată din contractul de leasing în măsura în care pretenția întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză nu ar fi existat fără contractul de leasing și fără plata efectuată în vederea executării acestuia.

47. Pentru a se stabili dacă există o legătură suficientă cu contractul încheiat de părți, pot fi avute în vedere, în plus, prevederile cuprinse în Regulamentul nr. 593/2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) și în Regulamentul nr. 864/2007 privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale (Roma II). Regulamentele Roma I și Roma II pornesc de la principiul că, în ceea ce privește restituirea prestațiilor în temeiul îmbogățirii fără justă cauză, trebuie să se aibă în vedere legea aplicabilă contractului care s-a aflat la originea acestora [20], astfel încât se consideră în fond că originea pretenției întemeiate pe îmbogățirea fără justă cauză este contractul în executarea căruia a fost efectuată prestația în discuție.

48. În consecință, pare logic să se considere că există o astfel de unitate și un raport inițial întemeiat pe contract inclusiv în cazul cererilor reconvenționale întemeiate pe îmbogățirea fără justă cauză, formulate în temeiul articolului 6 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001.

16 — A se vedea Ordonanța din 22 martie 2002, Reichling (C-69/02, EU:C:2002:221), dată în urma unei cereri de decizie preliminară vădit inadmisibilă.

17 — Și în cadrul acestei prevederi se ridică problema „conexității” dintre două cereri. Potrivit modului de redactare („în înțelesul prezentului articol”) și poziției sale în cadrul reglementării, articolul 28 alineatul (3) se referă însă exclusiv la o situație procedurală în care există riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile deoarece au fost introduse acțiuni conexe la instanțe diferite din state membre diferite. La introducerea unei cereri reconvenționale în cadrul aceleiași acțiuni nu există însă riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile.

18 — A se vedea Concluziile avocatului general Léger prezentate în cauza Danvaern Production (C-341/93, EU:C:1995:139, punctele 7 și 35).

19 — Raportul întocmit de P. Jenard privind Convenția din 17 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială (JO 1979, C 59, p. 1 și 28).

20 — Din punct de vedere sistematic, în cazul contractelor nule, articolul 12 alineatul (1) litera (e) din Regulamentul Roma I va avea prioritate față de articolul 10 alineatul (1) din Regulamentul Roma II (a se vedea NomosKommentar-BGB/Leible, articolul 12 Roma I, punctul 35 și jurisprudența citată).

49. Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se răspundă la prima întrebare preliminară că expresia „cerer[e] reconvențional[ă] rezultat[ă] în urma aceluiași contract […] pe care s-a bazat cererea principală”, în sensul articolului 6 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001, vizează de asemenea o acțiune introdusă după ce hotărârea definitivă și executorie pronunțată în urma acțiunii inițiale a pârâtei actuale a fost anulată, cauza fiind trimisă la instanța de fond spre rejudecare, acțiune prin care reclamantul actual solicită, în temeiul îmbogățirii fără justă cauză, restituirea sumei pe care a fost obligat să o plătească în temeiul hotărârii pronunțate în urma acțiunii inițiale și anulate ulterior.

C – *Cu privire la a doua întrebare preliminară*

50. Prin intermediul celei de a doua întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită să se clarifice dacă acțiunea unui consumator prin se invocă pe cale reconvențională o pretenție întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză în cadrul unei cauze în materia contractelor încheiate cu consumatori, în sensul Regulamentului nr. 44/2001, reprezintă de asemenea o acțiune în materia contractelor încheiate de consumatori.

1. Cu privire la admisibilitatea celei de a doua întrebări preliminare

51. Instanța de trimitere nu a limitat această întrebare la cazul – inexistent în speță – în care nu ar fi aplicabilă competența în materia cererii reconvenționale.

52. Având în vedere situația din speță, răspunsul la cea de a doua întrebare preliminară este nerelevant, în măsura în care este aplicabilă în orice caz competența în materia cererii reconvenționale prevăzută la articolul 6 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001, astfel încât trebuie să se rețină competența internațională a instanțelor slovene.

2. Cu titlu subsidiar: aprecierea pe fond a celei de a doua întrebări preliminare

53. Cu titlu subsidiar, vom aborda pe scurt și cea de a doua întrebare și vom analiza natura juridică a cererii întemeiate pe îmbogățirea fără justă formulate pe cale reconvențională, în lumina competenței în materia consumatorilor.

54. În ceea ce privește competența în materia consumatorilor, Curtea a adoptat o apreciere extensivă, apreciind că țin de această competență și cererile care prezintă doar o „legătură strânsă” cu un contract încheiat cu consumatorii[21]. O acțiune în justiție precum acțiunea principală, prin care se urmărește restituirea unei plăți efectuate în executarea unui contract încheiat cu consumatorii (în speță, contractul de leasing financiar), prezintă o astfel de legătură strânsă.

55. Având în vedere cele de mai sus, ar trebui să se răspundă la cea de a doua întrebare preliminară că noțiunea „cauză în materia contractelor încheiate de consumatori”, în sensul articolului 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, trebuie interpretată în sensul că vizează și o cerere a unui consumator întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză, aflată în legătură cu o altă acțiune în materia contractelor încheiate de consumatori îndreptată împotriva acestuia, și care are ca obiect restituirea sumei pe care consumatorul a fost obligat să o plătească în temeiul unei hotărâri pronunțate asupra acelei alte acțiuni în materia contractelor încheiate de consumatori și anulate ulterior.

21 — A se vedea recent Hotărârea din 23 decembrie 2015, Hobohm (C-297/14, UE:C:2015:844, punctul 33).

D – *Cu privire la a treia întrebare preliminară*

56. Prin intermediul celei de a treia întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă (și cum) este aplicabilă norma de competență în materie contractuală prevăzută la articolul 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 în cazul în care, precum în litigiul principal, utilizatorul formulează o cerere întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză.

57. După ce s-a stabilit că competența instanțelor slovene se poate întemeia atât pe normele de competență pentru cererile reconvenționale, cât și pe normele de competență în materia contractelor încheiate de consumatori, nu este necesar să se răspundă la cea de a treia întrebare. Cu toate acestea, cu titlu subsidiar, vom examina pe scurt și această întrebare.

1. Cu privire la prima parte a celei de a treia întrebări preliminare

58. Noțiunea „materie contractuală” în sensul articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 se referă la orice obligație asumată în mod liber față de o altă persoană [22]. Articolul 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 nu vizează doar obligațiile contractuale directe, ci și obligațiile secundare, cum ar fi obligațiile de despăgubire sau de restituire, care înlocuiesc o obligație contractuală neexecutată [23].

59. În această privință, Curtea a clarificat recent, în Hotărârea Profit Investment SIM, că „acțiunile având ca obiect anularea unui contract și restituirea sumelor plătite fără să fie datorate în temeiul contractului respectiv se încadrează în «materia contractuală» potrivit acestei dispoziții” [24], referindu-se la „legătura de cauzalitate dintre dreptul la restituire și legătura contractuală” [25].

60. Această apreciere se poate transpune direct prezentei cauze, care, chiar dacă nu are ca obiect un contract nul în sens propriu, privește o plată devenită nedatorată ca urmare a anulării titlului de plată.

61. De aceea, ar trebui să se răspundă la prima parte a celei de a treia întrebări preliminare că noțiunea „materie contractuală” în sensul articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretată în sensul că vizează și o acțiune precum acțiunea principală, prin care un utilizator invocă o pretenție în temeiul îmbogățirii fără justă cauză.

2. Cu privire la a doua parte a celei de a treia întrebări preliminare

62. A doua parte a celei de a treia întrebări preliminare se referă la stabilirea locului de executare a pretenției în cauză.

22 — A se vedea Hotărârea din 17 iunie 1992, Handte (C-26/91, EU:C:1992:268), Hotărârea din 17 septembrie 2002, Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, punctul 23) și Hotărârea din 20 ianuarie 2005, Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, punctele 48 și 50).

23 — A se vedea Hotărârea din 6 octombrie 1976, De Bloos (14/76, EU:C:1976:134).

24 — Hotărârea din 20 aprilie 2016, Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, punctul 58).

25 — Hotărârea din 20 aprilie 2016, Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, punctul 55).

63. Întrucât contractul de leasing financiar din litigiul principal, de care se leagă cererea întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză, nu este un contract de vânzare-cumpărare [26] și nici un contract de prestări de servicii în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) [27], locul executării se stabilește în speță conform articolului 5 punctul 1 litera (c) coroborat cu litera (a) a acestei dispoziții, având în vedere, așadar, dreptul național aplicabil obligației [28].

64. Întrucât, în cazul obligațiilor derivate, în jurisprudență s-a stabilit că este relevantă acea obligație a cărei neexecutare este invocată ca temei al cererii formulate [29], pare că se impune, inclusiv în cazul cererii întemeiate pe îmbogățirea fără justă cauză ca urmare a unei plăți nedatorate, să se aibă în vedere locul de executare al (pretinsei) obligații de plată inițiale. Același lucru rezultă și din prevederile articolului 12 alineatul (1) litera (e) din Regulamentul Roma I, potrivit cărora sunt supuse dreptului aplicabil contractului inclusiv consecințele unui contract eșuat (desființat retroactiv) [30].

65. Astfel, ar trebui să se răspundă la a doua parte a celei de a treia întrebări preliminare că locul de executare a obligației în sensul articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 ar trebui să fie determinat potrivit dispozițiilor dreptului național care sunt aplicabile executării obligației de plată inițiale a cărei restituire se solicită în prezent.

V – **Concluzie**

66. Având în vedere considerațiile care precedă și ținând seama de faptul că doar răspunsul la prima întrebare preliminară este pertinent, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare după cum urmează:

„Expresia «cerere reconvențională rezultată în urma aceluiași contract […] pe care s-a bazat cererea principală», în sensul articolului 6 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001, vizează de asemenea o acțiune introdusă după ce hotărârea definitivă și executorie pronunțată în urma acțiunii inițiale a pârâtei actuale a fost anulată, cauza fiind trimisă la instanța de fond spre rejudecare, acțiune prin care reclamantul actual solicită, în temeiul îmbogățirii fără justă cauză, restituirea sumei pe care a fost obligat să o plătească în temeiul hotărârii pronunțate în urma acțiunii inițiale și anulate ulterior.”

26 — Cu privire la obligația de livrare a bunurilor mobile, a se vedea Hotărârea din 25 februarie 2010, Car Trim (C-381/08, EU:C:2010:90, punctul 32 și urm.).

27 — Acordarea dreptului de exploatare a unui drept de proprietate intelectuală nu este un serviciu; a se vedea în această privință Hotărârea din 23 aprilie 2009, Falco Privatstiftung și Rabitsch (C-533/07, EU:C:2009:257, punctul 29).

28 — A se vedea Hotărârea din 6 octombrie 1976, Tessili/Dunlop (cauza 12/76, EU:C:1976:133, punctele 13 și 15); cu privire la transpunerea acestei jurisprudențe în cazul articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001, a se vedea Hotărârea din 23 aprilie 2009, Falco Privatstiftung și Rabitsch (C-533/07, EU:C:2007:257, punctul 47 și urm.).

29 — A se vedea Hotărârea din 6 octombrie 1976, De Bloos (cauza 14/76, EU:C:1976:134, punctele 13 și 14).

30 — În această privință, a se vedea punctul 46 din prezentele concluzii și Rauscher/Leible, EuZPR/EuIPR (2011), punctul 30 și jurisprudența citată.